

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเก็บรวบรวมข้อมูลทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ นักวิจัยใช้ เครื่องมือหรือเทคนิควิธีการบางอย่าง เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต การใช้แบบสอบถาม แบบทดสอบ การสร้างจินตนาการ สังคมมิติ และการศึกษารายกรณี เป็นต้น (พรศรี ศรีอัมภพร และยุวดี วัฒนานนท์ 2529 : 79) ซึ่งในบรรดาเครื่องมือหรือ เทคนิควิธีการทั้งหลายเหล่านี้ นักวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์เกือบร้อยละ 80 นิยมใช้แบบสอบถามมากที่สุด (อุทุมพร จามรมาน 2530 : 2) เนื่องจากแบบสอบถามสามารถนำไปใช้ได้อย่างกว้างขวางกว่าเทคนิคอื่น ผู้วิจัยสามารถถามคำถามได้อย่างครอบคลุม อีกทั้งประหยัดเวลา แรงงานและค่าใช้จ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน กรณีที่กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนมาก หรืออยู่กระจัดกระจายในเขตต่าง ๆ (ภัสสร ลิมานนท์ 2529, นิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, บรรณาธิการ 2531 : 69) และข้อมูลก็อยู่ในลักษณะ เดียวกันทำให้ง่ายต่อการวิเคราะห์ด้วย ส่วนการบริหารแบบสอบถาม (Questionnaire Administration) หรือการใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นสามารถทำได้ 2 ทาง คือผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปสัมภาษณ์เอง และการให้ผู้ตอบเขียนคำตอบเอง ซึ่งได้แก่ การส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และผู้วิจัยนำส่งแบบสอบถามด้วยตนเอง

แบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ด้วยกัน (รัตนา ศิริพานิช 2533 : 85-88) คือ

1. แบบสอบถามปลายเปิด (Open-end) เป็นแบบสอบถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบ ตอบได้อย่างเสรี โดยจะเว้นช่องว่างให้ผู้ตอบกรอกคำตอบตามที่ต้องการ

2. แบบสอบถามที่กำหนดตัวเลือกให้ (Close-end) เป็นแบบสอบถามที่กำหนดตัวเลือกไว้ให้ผู้ตอบเลือกตอบตามความเป็นจริง ซึ่งแบบสอบถามประเภทนี้ยังแบ่งย่อยได้อีก 5 อย่าง (บุญธรรม กิจปริดาปริสุทธิ 2534 : 99-102) คือ แบบคำถามสองคำตอบ (Dichotomous Questions) แบบคำถามให้เลือกตอบ (Multiple Choice Questions) แบบคำถามให้เลือกตอบหลายคำถาม แบบคำถามให้เลือกตอบตามลำดับ และแบบประเมินค่า (Rating Scale)

เมื่อพิจารณาความนิยมใช้แบบสอบถามประเภทต่างๆ แบบสอบถามประเภทประเมินค่า มาตรฐานค่าหรือมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เป็นแบบที่ได้รับความนิยมนำไปใช้อย่างแพร่หลายที่สุด (Turney and Robb. 1971 : 136) มัลลิกา ยวนะเตมีย์ (2528) ได้สำรวจเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตบัณฑิตวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างปีการศึกษา 2521-2525 โดยวิธีสุ่มอย่างง่ายจากบัตรรายการจำนวน 50 ฉบับ พบว่ามีการใช้แบบสอบถามที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่าจำนวน 34 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 68 สุกข์ศรี พิบูลย์ (2534) ทำการศึกษางานวิจัยที่เน้นการศึกษาเชิงประยุกต์แนวความคิดในการประเมินความจำเป็นทางการศึกษาที่ได้ดำเนินการระหว่างปี พ.ศ. 2525-2531 ประมาณ 20 เรื่อง พบว่าทุกเรื่องใช้แบบสอบถามประเภทมาตราส่วนประมาณค่าเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งการที่มีการใช้แบบสอบถามประเภทมาตรฐานค่ากันอย่างกว้างขวางนั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าแบบสอบถามประเภทนี้สร้างง่าย ใช้สะดวกและใช้วัดพฤติกรรมได้หลายลักษณะ ทั้งทางด้านทักษะและจิตพิสัย (Affective domain) (บุญธรรม กิจปริดาปริสุทธิ 2534 : 112)

อย่างไรก็ตาม ข้อเสียของการใช้แบบสอบถามก็มีอยู่บ้างคือ ได้รับแบบสอบถามกลับคืนในอัตราที่ค่อนข้างต่ำ ซึ่งทำให้ข้อมูลที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการวิเคราะห์ได้อย่างถูกต้องในแง่ของความเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร (วิจิตร ประสาท เวทยกุล 2529 : 48-51) ซึ่งจะนำไปสู่ความคลาดเคลื่อนของผลการวิจัยเรื่องนั้น ๆ ดังนั้นจึงมีนักวิจัยหลายท่านได้ศึกษาเกี่ยวกับเทคนิควิธีการต่าง ๆ ในอันที่จะช่วยเพิ่มอัตราการตอบกลับของแบบสอบถาม ซึ่งเทคนิควิธีการและตัวแปรที่ได้มีการศึกษามาแล้ว มีดังนี้คือการแจ้งให้ผู้ตอบทราบล่วงหน้า การมีจดหมายนำส่งไปพร้อมกับแบบสอบถามโดยระบุหน่วยงานที่สนับสนุนงานวิจัย การเจาะจงตัวผู้ตอบ การใช้ลายเซ็นจริงของผู้วิจัย การใช้ลายเซ็นของบุคคล คำขอร้องให้ช่วยตอบแบบสอบถาม การให้คำมั่นสัญญาว่าจะปิดบังชื่อผู้ตอบและการกำหนดวันส่งกลับ ข้อมูลที่ถามมีผล/ไม่มีผลสะท้อนต่อผู้ตอบข้อมูลที่ถามเกี่ยวข้อง/ไม่เกี่ยวข้องกับความเชี่ยวชาญของผู้ตอบ รูปแบบการตอบ ความยาว (ขนาด) ของแบบสอบถาม สีของหมึกพิมพ์หรือสีกระดาษของแบบสอบถาม ระบบการพิมพ์และจัดหน้าของแบบสอบถาม ประเภทของการส่งแบบสอบถาม การส่งแบบสอบถามไปยังที่ทำงานหรือที่บ้านของผู้ตอบ การให้สัญญาว่าจะส่งบทคัดย่อไปให้ การให้สิ่งตอบแทนทั้งที่เป็นสิ่งของหรือเงิน การเตือนก่อนถึงกำหนดส่งกลับแบบสอบถาม และการติดตามด้วยเทคนิควิธีการต่าง ๆ เป็นต้น

ในบรรดาเทคนิควิธีการเพิ่มอัตราการตอบกลับของแบบสอบถามนั้น การติดตามแบบสอบถามเป็นวิธีการกระตุ้นให้อัตราการตอบแบบสอบถามทางไปรษณีย์สูงขึ้นอย่างได้ผลที่สุดเท่าที่พบมา (สุชีรา ภัทรายุตวรรัตน์ 2531 : 62) ซึ่งเทคนิคการติดตามแบบสอบถามนั้นมีหลายวิธี เช่น การใช้ไปรษณียบัตร จดหมายแบบเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ การ์ดแบบตลก ๆ หรือแปลก ๆ โทรเลข โทรคัมภ์ และการติดต่อส่วนตัว (สุนีย์ เหมะประสิทธิ์ 2533 : 42) และจากการวิจัยพบว่าการใช้โทรคัมภ์และจดหมายติดตามช่วยให้ได้แบบสอบถามเพิ่มขึ้นถึง 94% ของที่ติดตาม (อุทุมพร จามรมาน 2530 : 43) ส่วนวิไลวรรณ ศาครวิมล (2523) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการติดตามที่มีต่อ

อัตราการตอบกลับแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู - อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร และเขตการศึกษา 1 พบว่า การติดตามโดยใช้การมีอัตราการตอบกลับสูงกว่า การติดตามโดยใช้จดหมายเป็นทางการและจดหมายที่ไม่เป็นทางการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยทั่วไประยะเวลาที่เหมาะสมในการรอแบบสอบถามนั้นควรเป็น 2 สัปดาห์ เพราะผู้ที่ไม่ได้ส่งแบบสอบถามกลับคืนมาภายใน 2 สัปดาห์ ก็มักจะไม่ได้ส่งกลับคืนมาเลย ซึ่งต้องดำเนินการติดตามแบบสอบถามคืนเพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมมากที่สุด แต่ปัญหาสำคัญที่ตามมาคือปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของคำตอบที่ได้รับว่า จะเชื่อถือได้เพียงใดว่าคำตอบจากแบบสอบถามที่ได้รับคืนนั้น ผู้ตอบตั้งใจตอบจริงหรือตอบแบบสุ่ม (random) โดยไม่ได้อ่านข้อคำถามเลย (Sax 1979 : 245) ซึ่งถ้าผู้ตอบโดยที่ไม่ได้อ่านข้อคำถามหรือไม่ได้คิดอะไรเลย ผู้ตอบก็จะมี ความคงที่ในการตอบและทำให้ข้อมูลที่ได้อาจไม่น่าเชื่อถือ

จากการศึกษาของ อนันต์ บัวบาน (2525) ที่มุ่งศึกษาเกี่ยวกับสเกลที่สร้างขึ้น เพื่อวัดความจริงใจในการตอบแบบสอบถาม โดยอาศัยวิธีการวัดความคงที่ของผู้ตอบ ซึ่งได้แก่ สเกลที่สร้างโดยวิธีใช้ข้อความซ้ำกัน สเกลที่สร้างโดยวิธีใช้ข้อความที่สื่อความหมายคล้ายคลึงกัน และสเกลที่สร้างโดยวิธีใช้วิธีการสรุปซ้ำในทุกตอนของเนื้อหาในแบบสอบถามนั้นพบว่า วิธีที่ 2 คือวิธีใช้ข้อความสื่อความหมายคล้ายคลึงกัน เป็นวิธีที่ให้ผลดีกว่าวิธีที่ 3 คือวิธีใช้ข้อสรุปเนื้อหาในแต่ละตอน และเป็นวิธีที่มีแนวโน้มที่จะให้ผลดีกว่าวิธีที่ 1 คือวิธีใช้ข้อความซ้ำกันด้วย ซึ่งแนวทางการสร้างข้อความสื่อความหมายคล้ายคลึงกันนั้น ก็คือ แนวทางในการสร้างข้อความคู่ขนาน (parallel items) ต่อมาสมหวัง นิธิยานูวัฒน์ และสุชีรา ภัทรายุทธวรรตน์ (2533) ได้นำเอาแนวคิดการใช้ข้อความคู่ขนานนี้ไปตรวจสอบความจริงใจ ในการตอบแบบสอบถามที่มีสิ่งเร้าและตัวแปรเชิงคุณลักษณะของแบบสอบถาม คือการแจ้งให้ทราบล่วงหน้า สีของหมึกพิมพ์และการระบุวันส่งกลับโดยใช้ข้อความคู่ขนานจำนวน 8 คู่แทรกอยู่ในแบบสอบถามเรื่องลักษณะครูที่ดี ซึ่งเป็นแบบสอบถามประเภทมาตราประมาณค่า (Rating Scales) กลุ่มตัว

อย่างคือครู-อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการในเขตกรุงเทพมหานคร และในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยก็ได้ศึกษาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของมาตรประมาณค่าของแบบสอบถามฉบับนี้ด้วย โดยใช้วิธีประมาณค่าความเที่ยงแบบวัดความคงที่ภายใน ผลการวิจัยพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสอบถามจากกลุ่มผู้ตอบก่อนการติดตาม มีค่าสูงกว่า ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสอบถามจากกลุ่มผู้ตอบภายหลังการติดตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และสุชีรา ภัทรายุทธวรรตน์ 2533 : 118)

ในการประมาณค่าความเที่ยงของเครื่องมือต่าง ๆ นั้น สามารถทำได้หลายวิธีและในแต่ละวิธีก็มีข้อจำกัดที่แตกต่างกัน การที่จะเลือกวิธีใดก็ขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายของการวิจัยและลักษณะของเครื่องมือ (Guilford 1954 : 414) โดยทั่วไปวิธีการประมาณค่าความเที่ยงมีอยู่ 4 รูปแบบ (Mehrens and Lehmann 1978 : 94) คือแบบสอบซ้ำ (Measures of stability) แบบใช้ข้อสอบคล้ายกัน (Measures of equivalence) หรือแบบใช้ข้อสอบคู่ขนานกัน (parallel forms) แบบใช้ข้อสอบคล้ายกันสอบซ้ำ (Measures of equivalence) และแบบวัดความคงที่ภายใน (Measures of internal consistency) ซึ่งจากเหตุผลของข้อจำกัด และวิธีการที่ใช้ประมาณค่าความเที่ยงที่แตกต่างกันนั้น ค่าความเที่ยงที่คำนวณได้จึงมักจะแตกต่างกันดังต่อไปนี้ (Gronlund 1976 : 122) ถ้าใช้วิธีการแบบสอบซ้ำ (Test-retest method) ส่วนมากจะได้ค่าความเที่ยงในระดับกลางและระดับสูงถ้าช่วงระหว่างการสอบ 2 ครั้งสั้นก็มักจะได้อา่ค่ามากกว่าการใช้วิธีแบ่งครึ่ง ถ้าใช้วิธีการแบบคู่ขนานที่สอบในระยะเวลาดำเนินการใกล้เคียงกัน (Equivalent-forms method, without time interval) ส่วนมากจะได้ค่าความเที่ยงในระดับปานกลางและสูง และมีแนวโน้มว่าค่าความเที่ยงที่ได้จะต่ำกว่าแบบสอบซ้ำ ถ้าใช้วิธีการแบบคู่ขนานแต่ระยะเวลาสอบด้วยแบบทดสอบคู่ขนาน 2 ฉบับห่างกัน (Equivalent-forms method, with time interval) ส่วนมากค่าความเที่ยงที่คำนวณได้จะต่ำ ยิ่งใช้ระยะเวลาสอบห่างกัน

เท่าไร ค่าความเที่ยงที่ได้จะต่ำลงตามระยะเวลาสอบที่ทิ้งช่วงห่างกัน ถ้าใช้วิธีการแบ่งครึ่ง (Split-half method) ส่วนมากค่าความเที่ยงที่ได้จะมีค่าสูงและค่าความเที่ยงนี้จะสูงมากขึ้นถ้าใช้กับ Speed tests และถ้าใช้วิธีการของ Kuder-Richardson (K.R.) ส่วนมากค่าความเที่ยงที่ได้จะน้อยกว่าค่าความเที่ยงที่คำนวณโดยวิธีแบ่งครึ่ง ซึ่งวิธี K.R. นี้ จะให้ค่าความเที่ยงสูงมากขึ้นถ้าใช้กับ Speed tests ทั้งนี้ในการพิจารณาว่าจะใช้วิธีการใดในการประมาณค่าความเที่ยงนั้น ก็ควรพิจารณาให้เหมาะสมกับลักษณะของข้อมูลด้วย

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ คือ มาตรฐานค่าของแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ในระยะก่อนและหลังการติดตาม โดยใช้ข้อมูลจากผู้ที่ตอบแบบสอบถามกลับคืน ก่อนการติดตามและภายหลังการติดตาม ในงานวิจัยของสมหวัง พิธิยานุวัฒน์และคณะ เรื่อง ผลของตัวแปรคัตสรรที่มีต่อความตั้งใจในการตอบแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ของครูมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการประมาณค่าความเที่ยงแบบการวัดความคงที่ภายใน จากการตอบแบบสอบถามเรื่อง ลักษณะครูที่ดีจำนวน 92 ข้อ แล้วนำมาเปรียบเทียบกันระหว่างระยะก่อนการติดตาม กับภายหลังการติดตามครั้งที่ 1, 2 และภายหลังการติดตามโดยรวม นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของผู้ตอบ โดยใช้วิธีการประมาณค่าความเที่ยงแบบใช้ข้อความที่คู่ขนานกัน (parallel items) ซึ่งจะวิเคราะห์ใน 2 ลักษณะ คือ วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของการตอบข้อความที่คู่ขนานกันจำนวน 15 คู่ และวิเคราะห์คะแนนความแตกต่าง (d score) ในการตอบข้อความที่คู่ขนานกันจำนวน 15 คู่ แล้วนำมาเปรียบเทียบกันระหว่างระยะก่อนการติดตาม กับภายหลังการติดตามครั้งที่ 1, 2 และ ภายหลังการติดตามโดยรวมด้วย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบได้ชัดเจนว่า การติดตามมีผลต่อค่าสัมประสิทธิ์

ความเที่ยงของมาตรประมาณค่าของแบบสอบถามหรือไม่ เพราะถ้าการติดตามมีผลทำให้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของมาตรประมาณค่าของแบบสอบถามลดลง ผู้วิจัยที่ใช้แบบสอบถามประเภทมาตรประมาณค่าเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ก็ควรใช้เทคนิควิธีการที่จะให้ผู้ตอบแบบสอบถามประเภทมาตรประมาณค่าตอบกลับมาให้มากที่สุดในระยะก่อนการติดตาม เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและมีความน่าเชื่อถือ แต่ถ้าการติดตามไม่มีผลต่อค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของมาตรประมาณค่าของแบบสอบถามแต่อย่างใด ผู้วิจัยก็สามารถใช้เทคนิคการติดตามควบคู่ไปกับเทคนิควิธีการอื่น เพื่อให้ได้แบบสอบถามประเภทมาตรประมาณค่ากลับมาให้มากที่สุดในทุกๆระยะของการติดตาม เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่สูงด้วยปริมาณและคุณภาพ ซึ่งก็จะทำให้ได้ผลการวิจัยที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือมากขึ้น และนอกจากนี้ผู้วิจัยที่ใช้แบบสอบถามประเภทมาตรประมาณค่า เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ก็จะได้้นำแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามประเภทมาตรประมาณค่า ที่สอดแทรกข้อความค้ำหนุนในการตรวจสอบความคงที่ในการตอบ ไปใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของคำตอบจากแบบสอบถามประเภทมาตรประมาณค่า เพื่อที่จะได้ทราบถึงคุณภาพของข้อมูลที่ได้ว่ามีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาการสร้างแบบสอบถามประเภทมาตรประมาณค่า เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของมาตรประมาณค่าของแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ในระยะก่อนและหลังการติดตามโดยใช้วิธีการประมาณค่าความเที่ยงแบบการวัดความคงที่ภายใน และ แบบใช้ข้อความที่ค้ำหนุนกัน

สมมติฐานของการวิจัย

การส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์นั้นมีข้อจำกัดบางประการคือ ได้รับอัตราการตอบกลับที่ต่ำ ซึ่งผู้ที่ตอบนั้นมักจะเป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งเท่านั้น เช่น ผู้ที่มีการศึกษาดี มีความสนใจในปัญหามากถึงจะตอบ ดังนั้นหากผู้ที่ได้รับแบบสอบถามไม่เกี่ยวข้อง หรือมีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องที่ศึกษาอยู่ ก็มักจะไม่เห็นความสำคัญ หรือให้ความสนใจต่อปัญหา หรือการตอบแบบสอบถามนั้น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, ลัดดาวัลย์ รอดมณี และไพฑูรย์ ภักดี 2529 : 187-188) ดังนั้นจึงได้มีงานวิจัยจำนวนมากที่พยายามศึกษาหาวิธีการ หรือเทคนิคเพื่อจะกระตุ้นให้อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามทางไปรษณีย์สูงขึ้น ซึ่งการติดตามก็เป็นเทคนิคหนึ่งที่เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการเพิ่มอัตราการตอบกลับของแบบสอบถามทางไปรษณีย์ให้สูงขึ้น (Babbie 1973 : 163)

โดยทั่วไปผู้ที่ไม่ตอบแบบสอบถามกลับคืนมาภายใน 2 สัปดาห์ก็มักจะไม่ได้ตอบกลับมาเลย (อุทุมพร จามรมาน 2530 : 42) จึงต้องดำเนินการติดตามแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมมากที่สุด ซึ่งในการติดตามทวงถามแบบสอบถามนั้นอาจจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้ที่ไม่สนใจตอบได้ตอบแบบสอบถามกลับคืนมา ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่าในการตอบแบบสอบถามกลับมานั้น ผู้ตอบอาจจะไม่เต็มใจตอบ ตอบเพื่อตัดความรำคาญ โดยการเดา ตอบโดยไม่ได้อ่านข้อคำถาม หรือตอบโดยไม่ได้คิดอะไรเลย

สิ่งที่มีอิทธิพลต่อค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสอบถามนั้น มีอยู่ 4 ประการ (พงษ์เทพ วรกิจโกคาทร 2524 : 27) คือ

1. ความผันแปรอันเกิดจากผู้ตอบ เช่น อารมณ์ การจูงใจ ความพยายามในการตอบ เป็นต้น
2. ความผันแปรอันเกิดจากเนื้อหาของแบบสอบถาม เช่น การถามถึงรายได้ที่แท้จริง การถามถึงชื่อของผู้ตอบ ซึ่งคำถามเหล่านี้จะได้รับคำตอบที่แท้จริงยาก

3. ความผันแปรอันเกิดจากสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมขณะใช้แบบสอบถาม

4. ความผันแปรอันเกิดจากกรรมวิธี เช่น การประเมินผลการสอนนักศึกษา กระทำขณะที่อาจารย์ผู้ถูกประเมินอยู่บริเวณใกล้เคียง หรือผลลัพธ์ของการประเมินผลการสอน เปิดโอกาสให้อาจารย์ผู้ถูกประเมินกลับมาต่อนักศึกษาได้ เป็นต้น

นอกจากนี้ การตอบโดยการเดาและความแตกต่างระหว่างผู้ตอบ (Group Homogeneity) ก็มีผลต่อค่าความเที่ยงของแบบสอบถามด้วยเช่นกัน (รัตนา คิริพานิช 2533 : 193)

จากงานวิจัยของ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์และสุชีรา ภัทรายุทธวรรตน์ (2533) เรื่องผลของการแจ้งให้ทราบล่วงหน้า สีของหมึกพิมพ์และการระบุวันส่งกลับที่มีต่อความจริงใจในการตอบแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ และเนื้อหาคำตอบตามการรับรู้ของครูมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มที่ตอบแบบสอบถามในระยะก่อนการติดตาม มีความจริงใจในการตอบโดยเฉลี่ย สูงกว่า กลุ่มที่ตอบแบบสอบถามภายหลังการติดตาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ โดยส่วนรวมสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสอบถามจากกลุ่มผู้ตอบก่อนการติดตาม มีค่าสูงกว่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสอบถามจากกลุ่มผู้ตอบภายหลังการติดตาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การตอบแบบสอบถามก่อนการติดตาม เป็นการตอบด้วยความสนใจด้วยความเกรงใจ เป็นการตอบด้วยใจจึงทำให้การตอบมีความจริงใจสูง ซึ่งต่างกับการตอบแบบสอบถามหลังจากถูกทวงถาม ซึ่งอาจจะตอบให้เสร็จไปแก้รำคาญ การถูกทวงถามหลายครั้งอาจทำให้หงุดหงิด จึงไม่ได้ให้ความสนใจในการตอบเท่าที่ควร ผลที่ตามมาก็คือ มีความจริงใจในการตอบต่ำ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และ สุชีรา ภัทรายุทธวรรตน์, 2533) ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1

จากการประมาณค่าความเที่ยงแบบการวัดความคงที่ภายในของการตอบแบบ

สอบถามเรื่องลักษณะครุฑที่ตี จำนวน 92 ข้อ ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของมาตรฐานค่าของแบบสอบถามจากกลุ่มผู้ตอบก่อนการติดตาม น่าจะมีค่าสูงกว่าค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของมาตรฐานค่าของแบบสอบถามจากกลุ่มผู้ตอบภายหลังการติดตามครั้งที่ 1, 2 และภายหลังการติดตามโดยรวม

สมมติฐานข้อที่ 2

จากการประมาณค่าความเที่ยงแบบใช้ข้อความคู่ขนานกัน (parallel items) โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ระหว่างข้อความที่คู่ขนานกันจำนวน 15 คู่ ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของมาตรฐานค่าของแบบสอบถามจากกลุ่มผู้ตอบก่อนการติดตาม น่าจะมีค่าสูงกว่าค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของมาตรฐานค่าของแบบสอบถามจากกลุ่มผู้ตอบภายหลังการติดตามครั้งที่ 1, 2 และภายหลังการติดตามโดยรวม

สมมติฐานข้อที่ 3

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความแตกต่าง (d score) ในการตอบข้อความคู่ขนาน 15 คู่ ค่าเฉลี่ยของคะแนนความแตกต่างในการตอบข้อความคู่ขนาน จากกลุ่มผู้ตอบในระยะก่อนการติดตาม น่าจะมีค่าน้อยกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนความแตกต่างในการตอบจากกลุ่มผู้ตอบในระยะหลังการติดตามครั้งที่ 1, 2 และภายหลังการติดตามโดยรวม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือครู-อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2533 จำนวนทั้งสิ้น 15,380 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การติดตามแบ่งออกเป็น

- (1) ก่อนการติดตาม
- (2) หลังการติดตาม (ครั้งที่ 1 และ 2)

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของมาตรประมาณค่าของแบบสอบถามในระยะก่อนการติดตามและหลังการติดตาม โดยใช้วิธีประมาณค่าความเที่ยงดังนี้

- (1) แบบวัดความคงที่ภายใน
- (2) แบบใช้ข้อความที่คู่ขนานกัน 15 คู่

และค่าเฉลี่ยของคะแนนความแตกต่าง (d score) ในการตอบข้อความคู่ขนานจำนวน 15 คู่

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

1. แบบสอบถามอาจไม่ถึงมือของผู้ตอบ เพราะกลุ่มตัวอย่างย้ายโรงเรียนที่ทำงาน การลาออก หรือการเสียชีวิตของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในระหว่างการวิจัย และ กลุ่มตัวอย่างอาจทำแบบสอบถามสูญหายในการส่งแต่ละครั้ง ทำให้อัตราการตอบกลับและข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามคลาดเคลื่อนไปบ้าง

2. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยโดยใช้กลุ่มตัวอย่างเดิมจากงานวิจัยของสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ (2536) ซึ่งได้ทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้ฐานข้อมูลในปีการศึกษา 2533 ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างอาจมีการย้ายโรงเรียนที่ทำงาน ลาออก หรือเสียชีวิต จึงอาจทำให้การเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในภายหลัง มีอัตราการตอบกลับของแบบสอบถามคลาดเคลื่อนไปบ้าง

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ถือว่า

1. การบริการของไปรษณีย์ในกรุงเทพมหานครแต่ละเขต มีความรวดเร็วในการให้บริการรับส่งแบบสอบถามใกล้เคียงกัน
2. ภารกิจในการทำงานของกลุ่มตัวอย่าง แต่ละโรงเรียนในแต่ละเขตการศึกษาไม่แตกต่างกันในระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยโดยใช้กลุ่มตัวอย่างเดิมจากงานวิจัยของสมหวัง พิธิยานุวัฒน์และคณะ (2536) ซึ่งได้ทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้ฐานข้อมูลปีการศึกษา 2533 และมีการให้ตัวแปรทดลอง 8 กลุ่ม ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ถือว่า ตัวแปรทดลองที่ให้ทั้งหมดในงานวิจัยของ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์และคณะ มีผลต่อค่าความเที่ยงของมาตรฐานค่าของแบบสอบถามในระยะก่อนและหลังการติดตามไม่แตกต่างกัน

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

ความเที่ยงของมาตรฐานค่าของแบบสอบถาม หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของมาตรฐานค่าของแบบสอบถามที่ประมาณจาก

(1) การวัดความคงที่ภายใน ซึ่งจะเป็นการวัดความคงที่ในการตอบแบบสอบถามเรื่องลักษณะครูที่ดี จำนวน 92 ข้อ

(2) ความสอดคล้องในการตอบข้อความคู่ขนาน 15 คู่ ซึ่งวิเคราะห์ได้ใน 2 ลักษณะ คือวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของการตอบข้อความที่คู่ขนานกันจำนวน 15 คู่ และวิเคราะห์คะแนนความแตกต่างในการตอบข้อความที่คู่ขนานกันจำนวน 15 คู่

แบบสอบถาม หมายถึง แบบสอบถามที่มีลักษณะการตอบเป็นแบบมาตรฐานค่า (Rating Scales)

ระยะก่อนการติดตาม หมายถึง แบบสอบถามที่ตอบกลับมาภายใน 2 สัปดาห์

แรกของการส่งแบบสอบถาม

ระยะหลังการติดตาม หมายถึง แบบสอบถามที่ตอบกลับมาภายหลังที่ส่งแบบสอบถามไปแล้ว 2 สัปดาห์ ซึ่งจะแบ่งเป็น 2 ช่วงคือ

(1) การติดตามครั้งที่ 1 เป็นการติดตามภายหลังที่ส่งแบบสอบถามไป 2 สัปดาห์แรกแล้วจึงทำการติดตามครั้งที่ 1 และให้เวลาแบบสอบถามกลับมา 2 สัปดาห์ ซึ่งถ้าแบบสอบถามตอบกลับมาในช่วงนี้ถือว่าเป็นแบบสอบถามที่ตอบกลับมาหลังการติดตามครั้งที่ 1

(2) การติดตามครั้งที่ 2 เป็นการติดตามภายหลังที่ติดตามแบบสอบถามครั้งที่ 1 ไปแล้ว 2 สัปดาห์ แล้วจึงทำการติดตามครั้งที่ 2 ให้เวลาแบบสอบถามกลับมาอีก 2 สัปดาห์ ซึ่งถ้าแบบสอบถามตอบกลับมาในช่วงนี้ถือว่าเป็นแบบสอบถามที่ตอบกลับมาหลังการติดตามครั้งที่ 2

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. สามารถนำแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามประเภทมาตรประมาณค่า ที่สอดคล้องกับความคืบหน้าในการตรวจสอบความคงที่ในการตอบ ไปใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของคำตอบจากแบบสอบถามประเภทมาตรประมาณค่า เพื่อที่จะได้ทราบถึงคุณภาพของข้อมูลที่ได้ว่ามีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด ซึ่งจะ เป็นแนวทางในการพัฒนาการสร้างแบบสอบถามประเภทมาตรประมาณค่า เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพต่อไป

2. เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้แบบสอบถามประเภทมาตรประมาณค่าเป็นเครื่องมือ เพราะถ้าผลของการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ การติดตามมีผลในทางลบต่อค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของมาตรประมาณค่าของแบบสอบถาม ดังนั้นผู้วิจัยที่ใช้แบบสอบถามประเภทมาตรประมาณค่าเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ก็ควรใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่จะให้ผู้ตอบแบบสอบถามประเภทมาตร

ประมาณค่าตอบกลับมาให้มากที่สุดในระยะก่อนการติดตาม เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ และน่าเชื่อถือ แต่ถ้าการติดตามไม่มีผลต่อค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของมาตรประมาณค่าของแบบสอบถามแต่อย่างใด ผู้วิจัยก็สามารถใช้เทคนิคการติดตามควบคู่ไปกับเทคนิควิธีการอื่น เพื่อให้ได้แบบสอบถามประเภทมาตรประมาณค่ากลับมาให้มากที่สุดในทุกระยะของการติดตาม เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่สูงด้วยปริมาณและคุณภาพ ซึ่งก็จะทำให้ได้ผลการวิจัยที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือมากขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย